

Čitateljem v pouk in zabavo.

Iz kraljestva mrčesa.

Brezdvomno zavzema mrčes glede števila v živalstvu prvo mesto. Raznega mrčesa cenijo na svetu $\frac{3}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ milijona različnih vrst. Od mrčesa je znan le manjši del in ta šteje 20.000 povsem raznih vrst. Radi neizmernega števila, radi neznatne velikosti in požrešnosti je mrčes največjega pomena za življenje na zemlji in predvsem tudi za človeka. Saj ni pod solncem nobene stvari, ki bi bila varna pred mrčesom, ko pa se hrani tolikokrat mrčes celo z najhujšim strupom. Nepopisna je razmnožilna možnost mrčesa pod količkaj ugodnimi pogoji. Že en par navadne sobne muhe se lahko razmnoži v petih rodovih do 25 milijonskega potomstva, pri 6 rodovih se dvigne omenjena številka do 1 in pol milijarde in pri 10 rodovih bi bila zemlja premajhna, da bi imele na njej prostora vse muhe.

Velika vodna bolha bi dosegla lahko takom par tednov milijardno potomstvo. Pri listni uši bi bila, teoretično vzeto, razmnožitev v 5. rodu na 6000 milijonov komadov.

Kakor v svetu sesavcev in ptičev poznamo med mrčesom orjake in pritlikavce. Najmanjšega mrčesa s prostim očesom niti videti ne moremo. Znan je hrošček, ki doseže komaj velikost $\frac{1}{4}$ mm. Seveda je ta mrčes upravljal napram najmanjšim rastlinskim živim bitjem, katerim pravimo: bakterije.

Največji znani hrošč, ki živi v vročih delih Amerike, se imenuje Herkul. Samec doseže velikost 15 do 16 cm in mu štrli iz glave dva roga, od katerih je zgornji dvakrat tako dolg kakor spodnji.

V južni Ameriki je doma največja stenica, ki postane dolga 10 do 11 cm in je njena slina strupena. Omenjena stenica živi v vodi ter izmozgava ribe do kože.

Po Braziliji lazi orjaški pajek, ki napada ptiče, jim izpije kri in se skriva v podzemeljskih luknjah kakor krt. Navadno rabi mrčes za razvoj le malo časa; pri našem majskem hrošču pa traja razvojna doba 3—5 let. V Združenih severnoameriških državah je doma mrčes, ki rabi od jajca do popolnega razvitja 17 let.

*

Medenina mesto zlata.

Skupnemu delu policije raznih držav je uspelo, da je prišla pod ključ tropezna deteljica, ki je uganjala goljufije po vsej Evropi, posebno pa je bil njen delokrog razpreden po Švici. Lopovi so rodom poljski židje in se pišejo: Yan-kiel Goschbaum, Noje Zusman in David Baziler. V policijske mreže so se zapletli deloma v Pragi in v Antwerpnu, odkoder so jih izročili Švici, kjer bodo sojeni. Goljufije so izvrševali vedno po enemu receptu. V nobel oblekah so se lotili v najbolj imenitnih hotelih in restavracijah bogatinov. Izdajali so se za ruske mornarske častnike in so ponujali na povelje njih kapitana, ki se mu-

di nekje ob Adriji, čisto zlato v palčicah in ploščicah v nakup.

Kazali so kovček, v katerem je bilo 8 kg 18karatnega zlata, ki se je izkazalo pri vseh preizkušnjah kot povsem pristno. Za zlato so si pustili izplačati protivrednost v denarju. Nato so se podali z izbrano žrtvijo na kolodvor kraja, koder so nastavili svoje mreže. Pripovedovali so, da imajo kovček, v katerem je nekovano čisto zlato, shranjen pri železniškem vratarju. Pri predaji kovčka iz rok vratarja se je pridružil vsikdar dvema goljufoma bolj neopaženo še tretji, ki je držal v roki čisto enak kovček in tega je z vso spretnostjo zamenjal z onim, v katerem je bilo pravo zlato. Še le tedaj, ko je odklenil kupec kovček doma, je opazil, da ne vsebuje zlatih palčic in ploščic, ampak kose iz ničvredne medenine.

Zadnji, katerega so ogoljufali lopovi, je bil trgovec iz švicarskega mesta Biel. Izplačal je za kovček z zlatom v gotovini 11.300 frankov. Za zaostanek, ki je znašal 20.000 frankov, je zastavil nakit. Opeharili so ga za okroglih 16.000 frankov. Posebno srečo je imela lopovska trojica v Belgiji, kjer znaša njen pri- goljufani plen 650.000 frankov.

*

Oklopni brzočolni kot cilji za bombe.

Pri vajah v metanju bomb iz letal se poslužujejo na Angleškem brzočolnov, ki se ne potopijo in je med vajami na njih posadka. Čolni so namreč obdani od močnih oklepov, pod katerimi so povsem na vernem stroji in moštvo. Brzočolni, ki so se dobro obnesli, so dolgi 12 do 13 m in vozijo 45—50 km na uro. Pogon oskrbujejo 3 motorji po 100 k. s. Posadko tvorijo trije, ki imajo poleg jeklenih čelad še tudi maske proti strupenim plinom. Pri vajah se poslužujejo letalci bomb, ki so težke 5 kg, jih mečejo iz višine 5000 m in vendar ne morejo prebiti oklepa čolnov. Sigurnost zadetkov znaša 20% in imajo čolni to dobro, da se lahko hitro premikajo, spreminjajo smer in mora letalec res pokazati, koliko da je izurjen v metanju bomb. Pred iznajdbo omenjenih brzočolnov so se posluževali na Angleškem za cilj bombni letalci ladje »Centurion«, ki je bila brez posadke in so jo krmarili brezžičnim potom.

*

Stari Rimljani na potovanjih.

Stare Rimljane imenujejo narod graditeljev cest in jih ni na tem polju moglo doseči človeštvo do 19. stoletja. Rimljani so preskrbeli svoje cesarstvo s tlakovanimi cestami v najbolj oddaljene kraje in luknje. Radi dobrih cestnih zvez je bil promet po rimskem cesarstvu dobro razvit. Državna pošta, katero je vpeljal cesar Avgust, je dosegla brzine, ki so se lahko kosale z

naglico 19. stoletja. Dobro razviti trgovinski promet je poklical v življenje tudi tujski in turistovski promet. Bogati Rimljani v vročem poletnem času niso zevali po svojih razkošnih palačah v Rimu; po hribih ter ob jezerih so posedali vile in letovišča. Rimski bogataš je odpotoval v letovišče s svojim številnim spremstvom in sužnji, kar je zelo pospeševalo promet. V zimskih časih so pridno obiskovali kopališča in to predvsem žveplene vrelece.

Stari Rimljani niso potovali samo po Italiji, ampak so se radi mudili v Siciliji, na Grškem, v Mali Aziji, Egiptu itd. Večkrat čitamo, kako so se rimski izletniki pritoževali zaradi slabih ter umazanih razmer, ki so bile ukoreninjene v krčmah po tujini. Zelo žalostne so bile moralne razmere po rimskih hotelih. Na svojih potovanjih so Rimljani radi posekali kraje, kjer je cvetela umetnost in ki so se odlikovali po naravnih krasotah. Čut za krajeno lepoto je bil pri starih Rimljanih na zelo visoki stopnji. Lepo razviti promet po starorimskih cesah, ki se je veselil procvita stoletja, je propadal s propadanjem Rima in je bil popolnoma uničen ter je zastal v žalostni dobi prese- ljevanja narodov.

*

Nagrade zdravnikom v starih časih.

Zdravniški poklic je ravno toliko star kakor človeštvo. Pri priprostitih in divjih narodih je zdravniški poklic še danes združen s svečeniškim. Na nagrade zdravnikom za zdravljenje naleto še pri kulturnih narodih Evrope ter sprednje Azije. V naslednjem bomo dokazali, kako prejemajo zdravniki danes mnogo manjše nagrade nego v starih časih. Vladar na vzhodu (leta 358 pred Kr.) je plačal za zdravljenje svojega sina in prestolonaslednika v našem denarju 7.840.000 Din. Rimski cesar Klavdij (50 po Kr.) je plačeval svojemu dvornemu zdravniku na leto 1.820.000 Din. Rimski višji uradnik je nagradil zdravnika, kateri ga je rešil neke kožne bolezni, s 484.000 Din. Da se je v starih časih zdravnikom godilo dobro, dokazuje slučaj iz 9. stoletja po Kr. Hišni zdravnik turškega kalifa je priredil pojedino, na kateri je bilo zasedenih ter bogato obloženih 5 tisoč miz. Ruska carica Katarina Vel. je plačala angleškemu zdravniku Tomažu Vinsdale, ki je postal slaven radi cepljenja proti kozam, za 7 cepljenj potne stroške v znesku 658.000 Din, nagrado 2.660.000 Din, letno rento za 140 tisoč Din ter mu je še podelila naslov barona ter dvornega zdravnika. K smrtni postelji avstrijskega cesarja Jožefa II. so poklicali francoskega zdravnika Guerina. Cesar, ki je umrl 4 dni po prihodu zdravnika, ga je imenoval še pred smrtjo za barona in mu je pustil izplačati 2.240.000 Din.

*